№ 5(33) 2024
НАУКА і ТЕХНІКА СЬОГОДНІ
серії: право, економіка, педагогіка, техніка, фізико-математичні науки

УДК 378.017:172.15]:364-322](045)

https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-827-838

Поліщук Наталія Миколаївна доктор філософії старший викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0003-3677-1248

ВОЛОНТЕРСВО ЯК НАПРЯМОК НАЦІОНАЛЬНО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Виховання молоді має важливе значення в українському суспільстві. Волонтерська діяльність, яка з'явилася ще в 1992 році, стала особливо активною під час Революції Гідності та російсько-української війни.

У статті розглядається роль волонтерства у національно-патріотичному вихованні згідно з Концепцією освіти України. Волонтерство виступає як один із інструментів формування патріотичних якостей особистості.

Також зазначено, що волонтерство українців є реакцією на зовнішню агресію та внутрішньополітичну кризу. Державна політика у цій сфері реалізується через Кабінет Міністрів України та інші органи влади.

Волонтерство розглядається як покликання та прояв патріотизму, яке впливає на формування патріотичних почуттів у молоді. Для привертання молоді до волонтерської діяльності необхідно створити ефективну систему мотивації та підтримки.

Активна волонтерська діяльність розвиває у молодого покоління життєві навички, професійний досвід, вміння співпрацювати з людьми та організаціями, знаходити підтримку від партнерів і спонсорів тощо.

Тема волонтерської діяльності молоді як прояву патріотичних почуттів з управлінського аспекту є досить актуальною в сучасному соціальному контексті. Ця проблема вимагає уваги не лише з погляду аналізу соціально-політичних процесів, а й з позиції організаційного та стратегічного управління.

Волонтерська діяльність молоді, яка ґрунтується на патріотичних почуттях, виступає важливим фактором у формуванні громадянського суспільства та підтримки національних інтересів. Управлінський аспект цієї діяльності включає в себе такі складові:

1. Створення умов для залучення молоді: Організації та установи повинні створювати сприятливі умови для активної участі молоді в волонтерських ініціативах. Це може включати розробку програм, проведення тренінгів та семінарів, а також забезпечення необхідних ресурсів для волонтерських проектів.

2. Мотивація та підтримка: Управління волонтерською діяльністю молоді передбачає розробку ефективних систем мотивації та підтримки. Це може включати винагороди, визнання досягнень, можливості для професійного розвитку та інші стимули.

3. Координація та співпраця: Важливим аспектом управління волонтерською діяльністю є координація зусиль та співпраця між різними групами та організаціями. Це дозволяє оптимізувати ресурси та досягати більшої ефективності у виконанні завдань.

4. Оцінка та звітність: Управління волонтерською діяльністю молоді також включає в себе оцінку результатів та звітність перед зацікавленими сторонами. Це допомагає визначити ефективність програм, виявити сильні та слабкі сторони та внести необхідні корективи.

Узагальнюючи, управління волонтерською діяльністю молоді як прояву патріотичних почуттів вимагає системного підходу та комплексного розгляду. Ефективне управління забезпечує успішну реалізацію волонтерських ініціатив та сприяє формуванню позитивного соціального впливу в громадському житті.

Ключові слова: волонтерство, молоде покоління, патріотизм, державна політика, громадянсько-патріотичне виховання.

Polishchuk Nataliya Mykolaivna Doctor of Philosophy, Senior Lecturer of the Department of Medical and Biological Foundations of Physical Culture, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna, Uman, https://orcid.org/0000-0003-3677-1248

VOLUNTEERING AS A DIRECTION OF NATIONAL PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH STUDENTS

Abstract. Education of young people is of great importance in Ukrainian society. Volunteer activity, which appeared as early as 1992, became especially active during the Revolution of Dignity and the Russian-Ukrainian war.

The article examines the role of volunteering in national-patriotic education according to the Concept of Education of Ukraine. Volunteering acts as one of the tools for the formation of patriotic qualities of an individual.

It is also stated that volunteering by Ukrainians is a reaction to external aggression and internal political crisis. State policy in this area is implemented through the Cabinet of Ministers of Ukraine and other authorities.

Volunteering is considered as a vocation and a manifestation of patriotism, which affects the formation of patriotic feelings in young people. To attract young people to volunteer activities, it is necessary to create an effective system of motivation and support.

Active volunteering develops the young generation's life skills, professional experience, the ability to cooperate with people and organizations, find support from partners and sponsors, etc.

The topic of youth volunteering as a manifestation of patriotic feelings from the managerial aspect is quite relevant in the modern social context. This problem requires attention not only from the point of view of analyzing social and political processes, but also from the standpoint of organizational and strategic management.

Voluntary activity of youth, which is based on patriotic feelings, is an important factor in the formation of civil society and support of national interests. The management aspect of this activity includes the following components

1. Creation of conditions for the involvement of youth: Organizations and institutions should create favorable conditions for the active participation of youth in volunteer initiatives. This may include developing programs, conducting trainings and seminars, and providing the necessary resources for volunteer projects.

2. Motivation and support: Management of youth volunteering involves the development of effective systems of motivation and support. This may include rewards, recognition of achievements, opportunities for professional development and other incentives.

3. Coordination and cooperation: An important aspect of volunteer management is the coordination of efforts and cooperation between different groups and organizations. This allows you to optimize resources and achieve greater efficiency in performing tasks.

4. Evaluation and reporting: Managing youth volunteering also includes evaluating results and reporting to stakeholders. This helps determine the effectiveness of programs, identify strengths and weaknesses, and make necessary adjustments.

Summarizing, the management of youth volunteering as a manifestation of patriotic feelings requires a systematic approach and comprehensive consideration. Effective management ensures the successful implementation of volunteer initiatives and contributes to the formation of a positive social impact in public life.

Keywords: volunteering, young generation, patriotism, state policy, civic and patriotic education.

Постановка проблеми волонтерської діяльності в контексті виховних напрямів сьогодення включає основні цінності та прагнення людей. Мир, свобода, безпека та справедливість - це основні цілі, які відображають важливість волонтерської роботи. Патріотичне та громадянське виховання виступають як ключові компоненти у формуванні свідомості сучасних та майбутніх поколінь.Ці напрями виховання відповідають сучасним викликам і потребам, а також закладають основу для розвитку свідомості молоді, яка розглядає державу як гаранта особистісного розвитку. Це ґрунтується на

принципах гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності та відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні дослідження та публікації, що присвячені проблематиці волонтерського руху, зазначаються авторами таких відомих науковців, як А. Огорчак, К. Сидоренко, В. Сухомлинський, Д. Горєлов, Л. Петришин, О. Корнієвський, В. Томіна, А. Пашаєв, Г. Чайковська, Н. Грищенко та інші. Проте, слід відзначити, що, не зважаючи на активність досліджень волонтерської діяльності, комплексні дослідження щодо волонтерської діяльності молоді через призму патріотичних почуттів залишаються недостатніми. Відсутність таких комплексних аналізів може ускладнити розуміння ролі волонтерства в формуванні патріотичних цінностей серед молоді та відповідні стратегії підтримки та розвитку цього напрямку. Таким чином, необхідні подальші дослідження, спрямовані на вивчення волонтерської діяльності молоді з урахуванням їхніх патріотичних почуттів, щоб отримати більш повне розуміння цього явища та розробити ефективні стратегії підтримки та стимулювання волонтерської активності серед молоді.

Мета даної статті полягає у розгляді та дослідженні теоретичних основ і практичних рекомендацій щодо впливу волонтерської діяльності на патріотичне виховання молоді. Автори статті прагнуть проаналізувати роль волонтерства у формуванні патріотичних цінностей серед молодого покоління та визначити оптимальні підходи до використання цієї форми активності для досягнення цілей патріотичного виховання. Крім того, стаття спрямована на розроблення конкретних практичних порад та рекомендацій для осіб, що працюють у сфері освіти, виховання та молодіжної політики, з метою ефективного впровадження волонтерських ініціатив у навчальні та виховні процеси. Ці рекомендації можуть включати в себе методики залучення молоді до волонтерської діяльності, організацію та координацію волонтерських проектів, а також визначення ефективних стратегій патріотичного виховання через волонтерську роботу. Отже, стаття має на меті систематизувати теоретичні знання та надати практичні рекомендації з використання волонтерської діяльності як інструменту патріотичного виховання молоді, сприяючи збагаченню методичної бази та підвищенню ефективності роботи у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. В українській національній культурі завжди були важливими традиції взаємодопомоги та благодійності. Волонтерство, як явище, має глибокі корені в історії України. Як зазначала Адріана Огорчак, українці завжди були пильними стосовно турботи про старших людей, немічних, вдів і сиріт. Сильні завжди підтримували слабших, а великі справи вирішувалися спільними зусиллями. Ці риси взаємодопомоги, щедрості та спільноти викликали захоплення у мандрівників, які прибували з інших країн.

Історія України також запам'яталася відомими іменами, такими як Костянтин Острозький, Петро Сагайдачний, Іван Мазепа, Михайло Грушевський, які відомі не лише як видатні політичні діячі, а й як меценати та благодійники. Вони здійснювали значний внесок у підтримку різних сфер суспільного життя, включаючи освіту, культуру, релігію та інші галузі.

Ці приклади показують, що волонтерство в Україні має глибокі історичні корені і є невід'ємною частиною національного характеру та культури. Вивчення цих традицій та досвіду минулих поколінь може стати важливим елементом формування патріотичних почуттів та активного громадянського ставлення серед сучасної молоді [1].

Україна пережила своє становлення як незалежна держава у 1991 році, а вже в 1992 році виникла перша волонтерська діяльність на її теренах. Проте, найвища активність у цьому напрямі виникла з початком російсько-української війни та Революції Гідності.

Розгортання волонтерства в Україні стало своєрідною реакцією суспільства на зовнішню агресію, що сприймалася як виклик для самоідентифікації нації та народу. Це було періодом, коли українське суспільство відчувало потребу у спільному захисті своїх ідентичних цінностей та територіальної цілісності.

З іншого боку, можна вбачати, що виникнення волонтерства також було спричинене внутрішньополітичною кризою, яка призвела до неефективності державних структур у виконанні своїх функцій. Ця ситуація підштовхнула громадян до взяття ініціативи у власні руки та виявлення активності в захисті та підтримці своєї країни.

Отже, волонтерство в Україні не лише є відгуком на зовнішні події, але й відображенням внутрішньополітичних та соціальних динамік, які визначають шлях її розвитку. [2, с. 16].

Сучасна волонтерська діяльність в Україні відзначається своєрідною мотивацією, якою є зовнішня агресія та потреба у захисті національних інтересів. Активізація цього руху, розповсюдження численних благодійних організацій, програм обміну та міжнародних благодійних проектів сприяють тому, що термін "волонтерство" став для українців синонімом безоплатної та соціально значущої громадянської діяльності.

Ця діяльність може бути здійснювана як із особистої ініціативи добровольців, так і в рамках недержавних некомерційних організацій та об'єднань. Вона орієнтована на різноманітні сфери, включаючи підтримку військових, допомогу постраждалим внаслідок конфліктів чи природних лих, соціальну допомогу у вразливих груп населення тощо.

Отже, сучасне волонтерство в Україні є проявом активного громадянського ставлення громадян до власної країни та виявом їхньої готовності вносити свою частку в розвиток суспільства та захист національних інтересів[3].

Україна має низку нормативно-правових актів, які регулюють волонтерську діяльність. Зокрема, законодавством України прийнято Закон "Про волонтерську діяльність", де визначено основні принципи та характеристики цієї форми громадянської активності. Основним завданням волонтерства є сприяння вирішенню соціальних проблем, покращення якості життя та підтримка тих, хто потребує допомоги. Волонтери можуть здійснювати різноманітні види діяльності, включаючи допомогу в освіті, охороні здоров'я, соціальній підтримці, екологічній діяльності та багато іншого. Таким чином, законодавство України створює необхідні умови для розвитку та регулювання волонтерської діяльності, що сприяє залученню більшої кількості громадян до активної участі в житті суспільства та підтримці тих, хто потребує допомоги. [4].

У Загальній декларації волонтерів, яка була прийнята на XI Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів у Парижі 14 вересня 1990 року, визначено, що волонтерство є добровільним вибором, який відображає особисті погляди та позиції кожної особи. Це активна участь громадянина в житті суспільства, яка, як правило, виражається у спільній діяльності в рамках різних асоціацій.

Волонтерство сприяє покращенню якості життя, особистому процвітанню і зміцненню солідарності, а також сприяє реалізації основних потреб на шляху будівництва справедливішого і мирного суспільства, більш збалансованого економічного і соціального розвитку, а також створенню нових робочих місць і професій.

Декларація підтримує право кожної жінки, чоловіка та дитини на вільне об'єднання в спілки та зайняття волонтерською діяльністю без будь-якої дискримінації за культурним або етнічним походженням, віросповіданням, віком, статтю, фізичним, соціальним чи економічним статусом. Всі люди у світі мають право вільно використовувати свій час, талант і енергію на користь інших людей або спільноти, працюючи як індивідуально, так і в колективі, не очікуючи фінансової винагороди. [5, с. 67–80].

Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» визначає, що волонер сфери утвердження української національної та громадянської ідентичності (далі – волонтер) – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхомнадання волонтерської допомоги за напрямом утвердження української національної та громадянської ідентичності [6].

Думка К.О. Сидоренко щодо підвищення рівня правового регулювання волонтерської діяльності і прийняття Концепції державної політики у сфері волонтерської діяльності є важливим кроком у сприянні розвитку цього інституту в Україні. Включення в законодавство таких положень, як соціальна реабілітація дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків,

надання безоплатної юридичної допомоги громадянам і волонтерським організаціям, правове просвітництво населення, безоплатне виготовлення та розповсюдження соціальної реклами, сприяння розвитку науково-технічної творчості молоді, сприяння патріотичному, духовно-моральному вихованню дітей та молоді, підтримка молодіжних ініціатив, проектів, дитячих і молодіжних рухів і організацій, сприятиме зміцненню волонтерського руху та розвитку громадянського суспільства в цілому. Такий крок дозволить створити більш сприятливі умови для волонтерів та покращити їхню можливість допомогти у вирішенні різноманітних соціальних проблем. [7, с. 136].

Згідно з цитованим текстом, державна політика у сфері волонтерської діяльності в Україні координується Кабінетом Міністрів України, який відповідає за забезпечення єдиної державної політики у цій сфері. Це включає розроблення державних цільових програм і забезпечення їх виконання. Крім того, Кабінет Міністрів України спрямовує і координує роботу інших органів виконавчої влади з питань волонтерства.

Такий підхід дозволяє забезпечити системність і координацію у діяльності державних органів щодо підтримки та розвитку волонтерства в Україні. Це важливо для ефективного використання ресурсів та досягнення поставлених цілей у цій сфері. Центральний орган виконавчої влади, який відповідає за реалізацію державної політики у сфері волонтерської діяльності, виконує ряд важливих функцій:

Забезпечує реалізацію державної політики у сфері волонтерства, що включає в себе координацію та спрямування діяльності різних державних органів у цьому напрямку.Здійснює заходи для розвитку та популяризації волонтерської діяльності, що може включати проведення освітніх заходів, інформаційну кампанію тощо.Сприяє поширенню інформації про волонтерську діяльність, що допомагає залучати більше людей до цієї форми діяльності та підвищує її популярність. Підтримує громадські об'єднання та благодійні організації у їхній діяльності, спрямованій на розвиток волонтерства. Публікує на своєму веб-сайті інформацію про організації та установи, які залучають волонтерів, що допомагає зацікавленим особам знайти можливості для волонтерської діяльності. Такий розподіл функцій допомагає забезпечити системність і ефективність у розвитку волонтерства в Україні. Запропонована цитата відображає важливість волонтерської діяльності як форми патріотичного виховання та сприяння розвитку громадянської свідомості серед молоді. Основними інституціями, які впливають на формування патріотичних почуттів у молоді, є сім'я та навчальні заклади. Педагоги та батьки, які займаються волонтерською діяльністю, можуть відігравати ключову роль у цьому процесі. Волонтерство стимулює в молоді відчуття причетності до життя своєї держави та розвиває патріотичні якості особистості, такі як відповідальність, ініціативність та громадянська

активність. Це важливо особливо в епоху політичних конфліктів та війни, коли розуміння власної ролі у суспільстві та готовність допомагати стають надзвичайно важливими.

Розвиток патріотичних почуттів у молоді через волонтерство сприяє формуванню в них усвідомлення того, що їхня діяльність може мати суттєвий вплив на життя спільноти та держави в цілому. Таке розуміння приходить з практичного досвіду та взаємодії з іншими людьми, що допомагає молоді виробити глибоке патріотичне та громадянське світосприйняття. [8, с. 161].

Благодійність та волонтерство відіграють важливу роль у формуванні соціальної відповідальності та емпатії у дітей та молоді. Ось деякі з переваг, які дитина отримує від зайняття благодійністю:

1.Розширення уявлення про добро. Діти, які займаються благодійністю, навчаються бачити та цінувати добрі вчинки, які вони роблять та які роблять навколо них інші. Це розширює їхнє розуміння соціальних проблем і сприяє розвитку емпатії.

2.Розвиток ціннісної сфери. Благодійність допомагає дітям відчувати та цінувати добро, не лише власні вчинки, а й те, що роблять для них інші. Це сприяє розвитку в них відчуття вдячності та поваги до інших людей.

3.Накопичення досвіду соціальної взаємодії. Займаючись благодійністю, діти отримують можливість спілкуватися та взаємодіяти з різними людьми, що сприяє розвитку їхніх комунікативних та соціальних навичок.

4.Формування ціннісних і моральних норм. Благодійність сприяє формуванню ціннісних і моральних норм у дітей, таких як взаємоповага, допомога іншим, турбота про соціально вразливі категорії населення тощо.

Таким чином, зайняття благодійністю є важливою складовою процесу виховання моральності та соціальної відповідальності у молодого покоління. [9, с. 16].

Волонтерство, як активна форма суспільної діяльності, дійсно відіграє ключову роль у побудові та розвитку громадянського суспільства. Зараз важливою тенденцією є розвиток онлайн волонтерства, або віртуального волонтерства, яке представляє собою новий, сучасний, високотехнологічний спосіб приєднатися до добровольчого руху.

Великі віртуальні волонтерські рухи існують по всьому світу, і вони надають можливість людям з різних куточків планети залучитися до благодійної та добровільної діяльності без фізичного перебування на місці події. Це дозволяє залучати до волонтерських ініціатив людей з різних соціокультурних та географічних середовищ.

Цей формат волонтерства має численні переваги, включаючи більшу доступність, зручність та можливість ефективного використання інформаційних технологій для організації та координації діяльності волонтерів.

Більше того, віртуальне волонтерство може слугувати певним майданчиком для розвитку особистості та професійних навичок. Багато людей, які спочатку долучаються до волонтерських проєктів в онлайн-форматі, пізніше стають активними учасниками реальних волонтерських організацій або навіть засновують власні благодійні ініціативи. Таким чином, віртуальне волонтерство є важливим кроком у сприянні розвитку добровільницького руху та підтримці різноманітних благодійних ініціатив [10].

Дієва система мотивації та популяризації волонтерської діяльності є ключовою для залучення молоді до цієї форми добровільної праці. Активна волонтерська діяльність не лише сприяє розвитку молодіжних навичок та професійного досвіду, але й стимулює їхній розвиток як особистостей.

Молодь, яка займається волонтерством, отримує можливість розширити своє бачення, розвиває свої здібності та лідерські якості, навчається спілкуватися з різними людьми та організаціями, а також набуває навичок партнерства та спонсорства, що корисно для подальшого особистісного та професійного зростання.

Збільшення участі молоді у волонтерській діяльності сприятиме формуванню громадянського суспільства, сприяючи економічному зростанню та соціальному добробуту. Така діяльність є важливим інструментом для нарощування соціального капіталу, який сприяє створенню стійкого, гармонійного та розвинутого суспільства. [11, с. 77–78].

Удосконалення законодавчої бази щодо волонтерської діяльності вимагає комплексних змін у різних аспектах правового регулювання. Одним із ключових напрямків таких змін є внесення поправок до Кодексу законів про працю України.

Внесення таких змін має на меті забезпечення трудових гарантій для волонтерів, що допоможе сприяти підтримці їхньої участі у волонтерських проектах без обмежень, пов'язаних із можливою втратою робочого місця або доходів. Це може включати збереження робочого місця та середнього заробітку протягом періоду виконання волонтерських обов'язків.

Такі зміни в законодавстві допоможуть стимулювати більшу участь громадян у волонтерській діяльності, забезпечуючи їм необхідні трудові та соціальні гарантії. Вони сприятимуть розвитку волонтерства як важливого елемента громадянського суспільства та сприятимуть підвищенню соціального добробуту в країні [12].

Справді, розвиток волонтерської діяльності серед молоді та формування культури волонтерства серед здобувачів освіти є надзвичайно важливими завданнями. Для цього необхідно удосконалювати законодавство, яке регулює волонтерську діяльність, зокрема, залучення молоді до волонтерських проектів Мотивація гратиме ключову роль у привертанні молоді до волонтерської діяльності. Оскільки мотиви волонтерів можуть бути різнома-

нітними, важливо створити середовище, де кожен зможе знайти мотивацію, яка є для нього найбільш важливою. Для цього можна розробити програми та ініціативи, які спрямовані на задоволення різноманітних потреб та мотивів волонтерів, враховуючи їхні індивідуальні характеристики та інтереси.

Висновки. Отже, волонтерська активність серед молоді відповідає їхнім духовним потребам і інтересам. Для цього необхідно вивчати та використовувати цінний досвід волонтерського руху, який накопичений як у нашій країні, так і за кордоном. Також важливо співпрацювати з державними та громадськими організаціями у галузі соціальної роботи і займатися розробкою нових проектів, а також впровадженням існуючих, з метою здійснення благородних справ.

Ми бачимо перспективу подальших досліджень у вивченні впливу патріотичного почуття молоді через їх участь у волонтерській діяльності як емоційного аспекту національно-державного світогляду. Важливий аспект патріотизму, на який звертав увагу М. С. Грушевський, полягає у тому, що Україна належить не лише українцям, а всім, хто проживає на її території. Патріотизм виявляється не лише у любові до країни, але й у бажанні працювати для її добра і служити їй. [14].

Становлення патріотичних почуттів у людини відбувається на двох рівнях: психологічному, де формуються уявлення, почуття, звички, та настрої, і ідеологічному, де формується патріотична свідомість, ідеї, погляди і переконання.

Майбутні дослідження можуть розглядати економічні та правові інструменти держави для сприяння подальшому розвитку волонтерського руху серед молоді. Досягнення цих цілей дозволить сформувати високоморальну, духовно насичену та національно свідому особистість.

Література:

1. Огорчак А. Роль школи волонтерів у ста- новленні особистості майбутнього соці-ального працівника. Збірник наукових праць ТПУ, 2006. С. 11–19.

2. Горєлов Д., Корнієвський О. Волонтер- ський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. Київ : НІСД, 2015. С. 16.

3. Томіна В. Ю., Пашаєв А. З. Порівняль- но-правовий аналіз вітчизняного та зарубіжного законодавства в питаннях волонтерської діяльності. Південноу- країнський правничий часопис. 2-2019., С. 13–16. URL: http://www.sulj.oduvs. od.ua/archive/2019/2/5.pdf

4. Закон України «Про волонтерську діяль- ність» від 19.04.2011. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text.

5. Загальна декларація волонтерів, при- йнята на XI конгресі Міжнародної асо- ціації волонтерів. Права людини : навч. посіб. Київ : Просвіта, 2002. С. 67–80.

6. Закон України «Про основні засади дер- жавної політики у сфері утвердження української національної та грома- дянської ідентичності» від 13.12.2022 № 2834-IX. Голос України від 31.12.2022№ 267.

7. Сидоренко К.О. Перспективи розвитку регулювання волонтерської діяльності в Україні. Право і суспільство. 2012. № 4. С. 133–137.

8. Василь Сухомлинський [Текст]: наук. праці упоряд. та наук.ред. П. Сікорський, Д. Герцюк. Львів : Бадікова Н.О., 2018. 252 с.

9. Суспільне служіння. Навіщо дітям досвід волонтерства. URL: URL:https://nus.org.ua/view/suspilne-sluzhinnya-navishho- dityam-dosvid-volonterstva/

10. Петришин Л. Й., Чайковська Г. Б. Осо- бливості самореалізації студентської молоді засобами віртуальної волонтер- ської діяльності. The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27–28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. P. 2020, с. 422–427.

11. Грищенко Н. І. Волонтерський рух в сучасній Україні як стратегія розвитку молодіжного лідерства. Національного технічного університету України «Київ- ський політехнічний інститут» Політоло- гія. Соціологія. Право Вип. 2 (38). 2018. С. 73–78.

12. Підтримати небайдужих: як допо- могти розвитку волонтерського руху. 2022 р. URL: https://mind.ua/openmind/20241526-pidtrimati-nebajduzhih-yak-dopomogti-rozvitku volonterskogo-ruhu.

13. Changes in the value and division of unpain volunteering in the UK: 2000 to 2015. URL: https – https://www.ons.gov.uk.

14. Грушевський М. С. Нарис історії Київ- ської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя. К. : Наукова думка, 1991. 560 с.

References:

1. Ogorchak, A. (2006). Rol' shkoli volonteriv u sta- novlenni osobistosti majbutn'ogo soci- al'nogo pracivnika [The role of the school of volunteers in the formation of the personality of the future social worker]. *Zbirnik naukovih prac' TPU - Collection of scientific papers TPU*, 11–19 [in Ukrainian].

2. Gorєlov, D., Kornієvs'kij, O. (2015). *Volonter- s'kij ruh: svitovij dosvid ta ukraïns'ki gromadjans'ki praktiki [Volunteer movement: world experience and Ukrainian civil practices*]. Kiïv : NISD [in Ukrainian].

3. Tomina V. Ju., Pashaєv A. Z. Porivnjal'- no-pravovij analiz vitchiznjanogo ta zarubizhnogo zakonodavstva v pitannjah volonters'koї dijal'nosti [Comparative legal analysis of domestic and foreign legislation in matters of volunteering]. *Pivdennou- kraïns'kij pravnichij chasopis - South-Ukrainian legal journal*, 2-2019, 13–16. Retrieved from http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive /2019/2/5.pdf [in Ukrainian].

4. Zakon Ukraïni «Pro volonters'ku dijal'- nist'» [The Law of Ukraine "On Volunteering"]. (n.d). *zakon..rada.gov.ua* Retrieved from https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text. [in Ukrainian].

5. *Zagal'na deklaracija volonteriv, pri- jnjata na HI kongresi Mizhnarodnoї aso- ciacii volonteriv. Prava ljudini [The general declaration of volunteers, adopted at the 11th Congress of the International Association of Volunteers. Human rights*]. Kiïv : Prosvita [in Ukrainian].

6. Zakon Ukraïni «Pro osnovni zasadi der- zhavnoї politiki u sferi utverdzhennja ukraïns'koї nacional'noї ta groma- djans'koї identichnosti»: pryiniatyi 31 Grud. 2022 roku № 267 [The Law of Ukraine "On the Basic Principles of State Policy in the Field of Affirming Ukrainian National and Civil Identity" December 31 2022, № 267] [in Ukrainian].

7. Sidorenko, K.O. (2012). Perspektivi rozvitku reguljuvannja volonters'koї dijal'nosti v Ukraïni [Prospects for the development of volunteer activity regulation in Ukraine]. *Pravo i suspil'stvo - Law and society*, 4, 133–137 [in Ukrainian].

8. Sikors'kij, P. , Gercjuk, D. (2018). *Vasil' Suhomlins'kij [Vasyl Sukhomlynskyi]*. L'viv : Badikova N.O. [in Ukrainian].

9. Suspil'ne sluzhinnja. Navishho ditjam dosvid volonterstva [Public service. Why do children need volunteering experience?]. *nus.org. ua* Retrieved from https://nus.org.ua/view/ suspilne-sluzhinnya-navishho- dityam-dosvid-volonterstva/ [in Ukrainian].

10. Petrishin, L. J., Chajkovs'ka, G. B. (2020). Oso- blivosti samorealizacií students'koï molodi zasobami virtual'noï volonter- s'koï dijal'nosti [Peculiarities of self-realization of student youth by means of virtual volunteering]. The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27–28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. P. 2020, c. 422–427. [in Ukrainian].

11. Grishhenko, N. I. (2018). Volonters'kij ruh v suchasnij Ukraïni jak strategija rozvitku molodizhnogo liderstva [The volunteer movement in modern Ukraine as a strategy for the development of youth leadership]. *Nacional'nogo tehnichnogo universitetu Ukraïni «Kiïv- s'kij politehnichnij institut» Politolo- gija. Sociologija. Pravo - National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute" Political Science. Sociology. Law,* 2 (38). 2018, 73–78. [in Ukrainian].

12. Pidtrimati nebajduzhih: jak dopo- mogti rozvitku volonters'kogo ruhu [Support those who care: how to help the development of the volunteer movement]. *mind.ua* Retrieved from https://mind.ua/openmind/20241526-pidtrimati-nebajduzhih-yak-dopomogti-rozvitkuvolonterskogo-ruhu.

13. Changes in the value and division of unpain volunteering in the UK: 2000 to 2015. *www.ons.gov.uk* Retrieved from https – https://www.ons.gov.uk. [in English].

14. Grushevs'kij, M. S. 9/1991). *Naris istoriï Kiïv- s'koï zemli vid smerti Jaroslava do kincja HIV storichchja [Essay on the history of Kyiv land from the death of Yaroslav to the end of the 14th century*]. K. : Naukova dumka [in Ukrainian].